



*АСАТУРОВА А. С., магістрантка
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

КЛАСТЕРИ У ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Невід'ємною складовою інноваційної діяльності регіону є функціонування інноваційної інфраструктури, що сприяє активізації підприємницької діяльності, виробництва, залучення економічних ресурсів, споживання, врешті – підвищенню конкурентоспроможності території. Одним з елементів інноваційної інфраструктури регіону є кластери у туристичній сфері. Традиційно під кластерами (англ. cluster – група) розуміють сукупність підприємств, об'єднаних єдиними матеріальними, фінансовими й інформаційними потоками. Ці підприємства з однієї сфери діяльності, об'єднані технічно та організаційно у неформальну або формальну структуру з метою захисту своїх інтересів, зниження собівартості виробничих процесів і спільного просування продукції та послуг; це група взаємопов'язаних компаній та інших організацій суміжних галузей/секторів економіки на певній географічній території, що співпрацюють та конкурують між собою [1].

Туристично-рекреаційний кластер визначають як сконцентровану на певній території групу соціальних інститутів сфери туризму і гостинності: туроператори, турагенти, засоби розміщення, організації громадського харчування, транспортні компанії, ВНЗ, науково-дослідницькі інститути, органи державної влади та ін., що взаємодоповнюють та посилюють конкурентні переваги окремих компонентів і кластера в цілому [2]. Також рекреаційно-туристичні кластери розуміють як об'єднання туристичних і споріднених підприємств, які зазвичай взаємодіють із науковими та освітніми установами, органами місцевої влади для підвищення конкурентоспроможності туристичних послуг на зовнішніх ринках [3].

Туристично-рекреаційні кластери класифікують за такими критеріями:

- за характером діяльності: туристичні, рекреаційно-курортні, сільського зеленого туризму, екологічні туристичні, виробничо-туристичні;
- за регіональною належністю: місцеві, регіональні, міжрегіональні, міжнародні, мегакластери;
- за особливостями створення та функціонування: створені на основі горизонтальної міжгалузевої кооперації підприємств; створені на основі профільної вертикальної міжгосподарської інтеграції; багатопрофільні [4].



Створення і функціонування туристично-рекреаційних кластерів має бути взаємовигідним для всіх сторін та елементів відносин: виробників (підприємців), споживачів, місцевих жителів, влади, рекреаційного потенціалу, іміджу території, допоміжної інфраструктури. Порушення інтересів хоча б одного із цих суб'єктів може загрожувати нормальному функціонуванню кластеру.

Структура туристичного кластеру включає такі сектори: сектор виробництва туристичних послуг, сервісний сектор, допоміжний сектор, сектор забезпечення життєдіяльності туристичного кластеру. Сектор виробництва туристичних послуг включає підприємства, які безпосередньо створюють туристичний продукт. Сервісний сектор – підприємства, які надають освітні, фінансові, страхові послуги іншим компаніям кластеру. Допоміжний сектор включає підприємства з виробництва товарів туристичного призначення, сувенірів, поліграфічних та картографічних організацій, телерадіокомпаній, органів державної влади, регіональних установ з туризму. Сектор забезпечення життєдіяльності туристичного кластеру пов'язує між собою інші сектори, забезпечуючи їх взаємодію та спільну діяльність [5, с. 101]. Очевидно, що така структура туристичного кластеру не може бути сталою, під впливом економіко-політичної кон'юнктури може змінюватися кількість і склад учасників, виникати, встановлюватися і розвиватися зв'язки з іншими кластерами.

Туристично-рекреаційні кластери в Україні функціонують у Волинській, Житомирській, Хмельницькій області [6]. У Полтавській області є приклад успішної роботи туристично-рекреаційного кластеру: у зв'язку зі святкуванням 200-річчя з дня народження М. В. Гоголя (у 2009 р.), у 2008 р. Полтавською обласною спілкою краєзнавців та Полтавською облдержадміністрацією був ініційований проект зі створення туристично-рекреаційного кластеру «Гоголівські місця Полтавщини». Неповторною складовою цього кластеру є Національний музей-заповідник М. В. Гоголя. У колишньому с. Василівка (тепер с. Гоголеве) жив Микола Гоголь; у цьому мальовничому куточку пройшли його дитячі та юнацькі роки, тут він відкрив світ легенд, поетичної фантазії. Комплекс архітектурних і ландшафтно-природних об'єктів включає батьківський будинок, флігель, парк-сад із малими архітектурними формами, могилу батьків. Окраса садиби – два меморіальні ставки загальною площею 10 га, рибу із яких можна скуштувати, вилловивши її власноруч [7].

Науково-освітня, експозиційна та фондова робота у Національному музеї-заповіднику М. В. Гоголя є відображенням, пропагуванням і відродженням народних традицій та обрядів



українців, що забезпечує етнографічну та історичну цінність об'єкта. Співробітники заповідника налагодили і підтримують тісні зв'язки з вітчизняними та закордонними гоголезнавцями, літературними музеями країни, науковими бібліотеками, нащадками Гоголя. Фонди заповідника постійно поповнюються і оновлюються [7].

Чотири об'єднані територіальні громади Кременчуцького району Полтавщини – Недогарківська, Омельницька, Піщанська і Пришибська громади – у 2017 р. сформували перший в Україні туристичний центр для розвитку зеленого туризму в регіоні. У районі діє центр для кінного туризму, на горі Пивиха облаштовують дві садиби і будують майданчики для відпочинку. Є наміри проводити екскурсії до місць відселених сіл, які змушені були переїхати під час будівництва Кременчуцького водосховища. Розробляються туристичні маршрути. Для проведення цих робіт планується залучати гроші громад, місцевих підприємців, гранти від іноземних фондів і інвесторів [8].

Слід зазначити про синергетичний ефект, як зростання ефективності діяльності в результаті інтеграції окремих частин в єдину систему, від функціонування туристичного кластеру, який проявляється у збереженні і розвитку економічного потенціалу регіону, розвитку підприємництва, залученні інвестицій у регіон, створенні нових робочих місць, розвитку інфраструктури території, появі інновацій, задоволенні потреб населення комплексним туристичним продуктом, привабливості регіону та підвищенні його конкурентоспроможності. Тому місцевій владі разом з підприємцями регіону необхідно орієнтуватися на створення та ефективне функціонування туристичних кластерів як елементу інноваційної інфраструктури регіону, адже кластери у цілому дають можливість створювати т. зв. точки інноваційного зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кластер: формат взаємодії підприємців. У чому переваги неформального об'єднання різних бізнесів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://msb.aval.ua/news/?id=25974>

2. Морозова Ю. Ю. Кластерный подход к управлению организациями туристского бизнеса / Ю. Ю. Морозова // Автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. экон. наук. – Сочи, 2011. – 25 с.

3. Соколы И. И. Туристический кластер в Одесском регионе [Електронний ресурс] / И. И. Соколы, Е. Г. Бровкова, Е. В. Бровкова. – Режим доступу : <http://hotelodessa.info/turizm-v-Ukraine/turisticheskij-klaster-v-odesskom-regione.html>



4. Басюк Д. І. Науково-теоретичні підходи до класифікації туристичних кластерів / Д. І. Басюк // Міжнародна економіка : інтеграція науки та практики : Збірник наук. праць. – К. : НУТУ «КП», 2011. – С. 17.

5. Ковальва Ю. М. Практичні приклади функціонування кластерів у світі / Ю. М. Ковальва, Н. В. Алишева // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 3 (2), Т. 1. – С. 92–100.

6. Дмитерко М. О. Регіональні кластери України: ефективність їх створення та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2013-sotsialno-ekonomicheskie-reformi/2_dmitrenko.htm.

7. Національний музей-заповідник М. В. Гоголя [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.poltavaculture.gov.ua/merezha/oblasniki-pidporjadkovani-upravlinnyu-kulturi/muzeji-ta-zapovidniki/25-natsionalnij-muzej-zapovidnik-m-v-gogolya.html>.

8. На Полтавщині з'явився туристичний кластер зеленого туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://np.pl.ua/2017/10/na-poltavschni-zyavyvsya-turystychnyj-klaster-zelenoho-turyzmu/>.